

Socio - Economic Impacts of Universities on the Cities: A Case Study from Kilis 7 Aralık University, Turkey / Üniversitelerin Şehirlerin Ekonomisi ve Şehiriçi Arazi Kullanımı Üzerindeki Etkileri: Kilis 7 Aralık Üniversitesi Örneği

M. EMIN SÖNMEZ - ZAFER BAŞKAYA

*Kilis 7 Aralık University, Faculty of Art and Sciences, Department of Geography
eminsonmez@kilis.edu.tr, zaferbaskaya@kilis.edu.tr*

Abstract

Urban areas gain various functions such as agriculture, industry; trade, transportation and education depending on natural and human resources, and their development are mainly shaped by those functions. Among these, one of the leading functions encouraging growing and developing of urban settlements is educational activities rising in connection with higher education. In reality, employment which is born directly or indirectly by foundation of university in a city along with money spent by employees, institutional staff, students and other visitors contribute to cities' economic structure. In some cases, it makes differences to the extent that causes some changes in cities' functions. Particularly a young and big population result in changing of consumption patterns in cities, and introduce the cities to many new economic activities. City of Kilis is one of the places where social and economic life has recently gained (since 2007) a new dimension and also slightly changed due to higher education (about 7000 students and 750 staff).

1386 questionnaires were given to academic, administrative and support staff at various levels; students from many faculties in Kilis 7 Aralık University and work places in the center of Kilis in order to find out what influences Kilis 7 Aralık University has on socioeconomic situation in Kilis. Results of the questionnaires clearly show that foundation of the university has brought significant contribution to the economic development of Kilis, and provided a new route for economic activities by means of social and cultural changes. To exemplify, while there were 546 businesses registered in the Social Insurance Institution prior to 2007, when Kilis 7 Aralık University was founded, it increased to 1192 in 2012. Similarly, the number of employed people in those businesses increased from 4043 to 10.075 since before 2007.

In addition, 1520 questionnaires were distributed in order to find out the extent at which city of Kilis meets expectations of university staff and students, and what expectations and problems the staff and students have. Questionnaire results constitute some part of the solution proposed for development of the city in relation with the university.

Keywords: Kilis 7 Aralık University, Kilis City, Socio-Cultural and Economic Contribution, Land Use in The City

Özet

Şehirler; sahip oldukları doğal ve beşeri kaynaklara bağlı olarak tarım, sanayi, ticaret, ulaşım ve eğitim gibi çeşitli fonksiyonlara sahip olmakta ve gelişimleri de büyük ölçüde bu fonksiyonlara göre şekillenmektedir. Bunlar içerisinde yerleşmelerin gelişmesini ve büyümesini sağlayan en önemli fonksiyonlardan biri de yüksek öğrenime bağlı gelişen eğitim faaliyetleridir. Gerçekten de bir şehirde üniversitenin kurulması ile doğrudan ya da dolaylı yönden oluşturulan istihdam ve bununla birlikte kurumsal, çalışan, öğrenci ve ziyaretçiler tarafından yapılan harcamalar, şehrin ekonomik yapılarında önemli bir canlılık oluşturmaktadır. Öyle ki bu değişim şehirlerin fonksiyonlarında bazı değişikliklere sebep olabilmektedir. Özellikle genç ve büyük bir nüfus kitlesi, şehirdeki tüketim kalıplarının değişmesine neden olmakta, daha önce şehirde olmayan birçok ekonomik faaliyet alanının oluşmasına

katkı sağlamaktadır. Kilis şehri de son yıllarda (2007'den beri) eğitim faaliyetleri sayesinde (yaklaşık 7000 öğrenci ve 750 personel) sosyal ve ekonomik hayatın yeni bir boyut kazandığı ve nispeten değişime uğradığı yerleşmelerden biridir.

Üniversitenin Kilis şehrinin sosyo-ekonomik özelliklerine etkilerini belirlemek amacıyla üniversitede farklı statüde çalışan akademik, idari ve hizmet personeli, üniversitede farklı fakültelerde okuyan öğrenciler ve Kilis şehir merkezindeki iş yerlerine 1386 anket yapılmıştır. Anket sonuçları üniversitenin Kilis şehrinin ekonomik gelişimine önemli katkı sağladığı, sosyal ve kültürel değişime neden olarak şehirdeki ekonomik faaliyet alanlarına yön verdiğini açıkça ortaya koymaktadır. Nitekim üniversitenin kurulduğu 2007 yılı öncesinde Kilis şehrinde SGK'ya kayıtlı toplam 546 iş yeri bulunurken, bu sayı 2012 yılında 1192'ye yükselmiştir. Bu işyerlerinde çalışan sayısı ise 2007 yılı öncesinde 4043 kişi iken, günümüzde 10075'tir.

Çalışmaya konu olan Kilis şehrinin üniversite personeli ve öğrencilerinin beklentilerini ne derecede karşıladığı ve gerek personelin gerekse de öğrencilerin beklentileri ve sorunlarının neler olduğunu belirlemek amacıyla 1520 anket daha yapılmıştır. Bu anketlerden elde edilen sonuçlar aynı zamanda şehrin üniversiteye bağlı gelişimine yönelik çözüm önerilerinin de bir kısmını oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Kilis şehri, Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Katkı, Şehri İçi Arazi Kullanımı

Giriş

Şehir; belirli fonksiyonlara bağlı olarak ortaya çıkmış yerleşmelerdir. Fonksiyon kavramı; bir yerleşmesinin ortaya çıkışını, gelişimini ve büyümesini mümkün kılan faaliyetler olarak ifade edilmektedir. Bu fonksiyonlar genellikle, tarım, sanayi, ticaret, ulaşım ve eğitim vb. faaliyetlerinden oluşmaktadır. Bunlar içerisinde yerleşmelerin gelişmesini ve büyümesini sağlayan en önemli fonksiyonlardan biri de eğitim faaliyetleridir. Nitekim, Dünya'da ve Türkiye'de eğitim faaliyetleri içerisinde özellikle yükseköğretime bağlı olarak gelişen ve büyüyen şehirleri görmek mümkündür. Dünya'da Boston (ABD), Oxford (İngiltere), Coimbra (Portekiz) ve İstanbul (Türkiye) gibi şehirler, içerisinde kurulan üniversitelere bağlı olarak büyümesini ve gelişimini devam ettiren önemli merkezlerdendir. Türkiye'de ise Dünya'da da en fazla üniversitenin olduğu şehirler içerisinde bulunan İstanbul şehri başta olmak üzere, Ankara, İzmir, Eskişehir, Erzurum, Konya ve Gaziantep şehirleri önemli üniversite şehirleridir.

Türkiye'de, 1950'ye kadar ikisi İstanbul'da (İstanbul Üniversitesi ve İTÜ) biri Ankara'da olmak üzere Türkiye'de üç üniversite yer almaktaydı. 1955-1957 yılları arasında Ege, Karadeniz Teknik, Orta Doğu Teknik ve Atatürk üniversitelerinin kurulmasıyla yükseköğretim Anadolu'ya yayılmaya başlamıştır. 1967 ile 1981 yılları arasında Diyarbakır, Eskişehir, Adana, Sivas, Malatya, Elazığ, Samsun, Konya, Bursa ve Kayseri illerine de kurulan üniversitelerle üniversite sayısı 19'a; 1982-1992 yılları arasında İstanbul, Ankara, İzmir, Antalya, Edirne, Gaziantep ve Van illerinde kurulan 10 üniversiteyle birlikte 29'a yükselmiştir. 3 Temmuz 1992 tarih ve 3837 sayılı Kanun'la büyük bir kısmı o illerde çekirdek teşkil ettiği eğitim birimlerinden; Afyon, Aydın, Balıkesir, Bolu, Çanakkale, Denizli, Hatay, Isparta, İzmir, Kars, Kahramanmaraş, Kırıkkale, Kocaeli, Kütahya, Manisa, İçel, Muğla, Niğde, Sakarya, Şanlıurfa, Tokat ve Zonguldak illerinde 24 üniversitenin kurulması ile üniversite sayısı 53'e ulaşmıştır. 1993-2003 yılları arasında 24 üniversitenin de kurulması, 2006 yılından günümüze kadar 50'si devlet ve 38'i vakıf olmak üzere toplam 88 yeni üniversitenin kurulmasıyla 2011 yılı itibarıyla devlet üniversitesi sayısı 103'e ve vakıf üniversitesi sayısı 62'ye ulaşırken toplam üniversite sayısı 165'e yükselmiştir. Böylece 2006 yılından önce 77 olan toplam üniversite sayısı 2006 yılından sonra yaklaşık %115'lik artış göstermiş ve 165'e yükselmiştir (Günay & Günay, 2011).

Kilis 7 Aralık Üniversitesi de 2006 yılından sonra kurulan üniversitelerdendir. Kilis 7 Aralık Üniversitesi 29 Mayıs 2007 tarih ve 26536 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 5662 no.lu kanunla kurulmuştur. 1998 yılında Muallim Rifat Eğitim Fakültesi, 1997 yılında

Yusuf Şerefoğlu Sağlık Yüksekokulu, 2003 yılında Fen-Edebiyat Fakültesi, 2007 yılında İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Fen ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010 yılında Mühendislik-Mimarlık Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu (BESYO) ve 2012 yılında İlahiyat Fakültesi'nin kurulması ile öğretim faaliyetlerine devam etmektedir (www.kilis.edu.tr).

Türkiye'de İstanbul, Ankara, İzmir, Adana ve Bursa gibi yoğun göçün yaşandığı göç çekim merkezlerinden farklı olarak, nüfus çekme potansiyeli düşük birçok ilde eğitim amaçlı göç edenler yüksek oranlardadır. Türkiye'de ilk ve ortaöğretim düzeyinde gerçekleşen göçlerin sınırlı olduğu gerçeği hatırlandığında, eğitim amaçlı göçlerin büyük kısmını üniversite öğrencilerinin oluşturduğu ortaya çıkmaktadır (Işık, Türkiye'de Eğitim Amaçlı Göçler, 2009). Kilis şehri de genel olarak göç almayan bir şehir olduğu halde, Kilis 7 Aralık Üniversitesi'nin kurulmasıyla birlikte son yıllarda özellikle yükseköğretime bağlı olarak göçler gerçekleşmektedir. Şehre olan göçler içerisinde en fazla göçü üniversitenin etkisiyle başta üniversite öğrencileri ve üniversite personeline yönelik göçler oluşturmaktadır.

Üniversitelerin bulundukları kentlere birçok yönden etkileri bulunmaktadır. Bu etkilerin en önemlileri; kentlerin nüfus miktarında ve yapısında meydana getirdiği hızlı değişimler, kent alanlarının büyümesi, kentsel fonksiyonların çeşitlenmesi, yeni iş alanlarının oluşturulması, konut piyasasının canlanması, kentsel alan kullanımındaki önemli yapısal değişimler meydana getirmesi gibi etkilerdir (Işık, 2008). Yeni kurulan üniversitelerin küçük ve orta büyükteki şehirler üzerindeki etkisinin boyutu, algılanabilecek boyutta yani daha fazla olurken, büyük şehirlerde bu etki çok belirgin olarak hissedilmemektedir.

Üniversitelerin kurulması ile doğrudan ya da dolaylı yönden oluşturulan istihdam ve bununla birlikte kurumsal, çalışan, öğrenci ve ziyaretçiler tarafından yapılan harcamalar, şehirlerin ekonomik yapılarında önemli bir canlılık oluşturmaktadır (Işık, 2008). Üniversiteler kentsel fonksiyonlarda bazı değişikliklere sebep olabilmektedir. Üniversitenin kurulmasıyla birlikte, genç ve büyük bir nüfus kitlesi, şehirdeki tüketim kalıplarının değişmesine neden olarak daha önce şehirde olmayan birçok ekonomik faaliyet oluşmasına katkı sağlamaktadır.

Önemli bir nüfus barındıran ve kentsel/bölgesel ekonomiye dolaylı ve dolaysız etkilerde bulunan üniversitelerin kentsel gelişmedeki önemi ve kentlerde fiziki olarak bir çekim noktası durumunda olması sebebiyle bu tür kurumlar gerek kentsel planlama açısından, gerekse yerel yönetimlerin hizmetleri açısından daima göz önünde bulundurulması gerekmektedir (Özyaba, 1999).

Amaç ve Yöntem

Çalışma Türkiye-Suriye sınırında kalmış ve ekonomik açıdan Gaziantep şehrinin gölgesinden kurtulamamış Kilis şehrinde Kilis 7 Aralık Üniversitesi'nin 2007 yılında kurulması ile şehirde meydana gelen ekonomik ve sosyal değişimi ele almaktadır. Bunun için Kilis 7 Aralık Üniversitesi'nde bulunan öğrenci ve personel ile şehir merkezindeki iş yerlerine 1386 anket uygulanmıştır. Anket sonuçları öğrenci, personel ve işyeri olarak farklı değerlendirilmiştir. Bu anketlerden hareketle Kilis 7 Aralık Üniversitesi'nin şehrin ekonomik hayatına olan katkıları belirlenmiştir. Ayrıca şehirde detaylı gözlemler yapılmış ve bu gözlemlerden hareketle üniversitenin şehirde meydan getirdiği sosyal ve kültürel değişim ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Üniversitenin 2008–2012 Periyodundaki Gelişimi

Kilis 7 Aralık Üniversitesi 2007 yılında kurulmasına rağmen Kilis şehrinde yüksek öğrenim faaliyetlerine günümüzde üniversiteye bağlı bazı birimlerin üniversite kurulmadan önce Gaziantep Üniversitesi'ne bağlı birimler olarak faaliyete geçilmesiyle başlamıştır. Gaziantep Üniversitesi'ne bağlı olarak 1987 yılında Kilis Meslek Yüksekokulu, 1998 yılında Muallim Rifat Eğitim Fakültesi, 1997 yılında Yusuf Şerefoğlu Sağlık Yüksekokulu, 2003 yılında Fen-Edebiyat

Fakültesi kurulmuştur. Üniversitenin 2007 yılında 29 Mayıs 2007 tarih ve 26536 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 5662 no.lu kanunla kurulmasıyla; 2007 yılında İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Fen ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010 yılında Mühendislik-Mimarlık Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu (BESYO), 2012 yılında İlahiyat Fakültesi’nin kurulması ile öğretim faaliyetlerine devam edilmektedir.

Kilis 7 Aralık Üniversitesi 2008 yılında 2 fakülte, 2 yüksekokul, 2 enstitü ve bu birimler içerisinde 19 bölümle eğitim-öğretim faaliyetlerine devam etmekteydi. 2010 yılı itibarıyla 2 fakülte ve 1 meslek yüksekokulunun da faaliyete geçmesiyle akademik birim sayısı 9’a, bu birimlerde aktif bölüm ise 28’e yükselmiştir. 2012 -1013 eğitim öğretim yılına gelindiğinde büyüme ve gelişme çabasında olan üniversitede akademik birim sayısı 12’ye, aktif bölüm ise 34 olmuştur (Tablo 1).

Tablo 1 Akademik Birimlerin Yıllara Göre Dağılımı

	2008	2010	2012 Aralık
Fakülte	2	4	5
Yüksekokul	1	1	2
Meslek Yüksekokulu	1	2	2
Enstitü	2	2	3
Aktif Bölüm	19	28	34

Kaynak: Kilis 7 Aralık Üniversitesi Rektörlüğü’nden alınan verilerden derlenmiştir.

Tablo 2. Akademik Personel Sayılarının Yıllara Göre Dağılımı

	2008	2009	2010	2011	2012 Aralık
Profesör	-	1	2	6	8
Doçent	1	5	5	6	10
Yrd. Doçent	34	47	62	61	63
Öğretim Görevlisi	25	40	43	48	52
Okutman	6	11	11	11	13
Araştırma Görevlisi	7	22	44	88	96
Uzman	-	-	1	1	2
Toplam	73	126	168	221	244

Kaynak: Kilis 7 Aralık Üniversitesi Personel Daire Başkanlığı’ndan alınan verilerden derlenmiştir.

Üniversiteler kuruldukları şehirler ve çevresindeki insanlara öncelikle eğitim-öğretim hizmeti vermektedirler. Üniversitelerde eğitim öğretimin amacı, evrensel değerleri olan, sorgulayıcı, akıl ve bilim çerçevesinde düşünen, üretici, sorumluluk sahibi, etik değerleri geliştiren ve sahip çıkan, bilgili ve çağdaş bireyler yetiştirmektir. Bunun yanı sıra üniversiteler idari ve akademik personel istihdamı, öğrenci yoğunluğu ve yöredeki çeşitli işletmelerle ilişkileri sebebiyle yöreye büyük katkılar sağlamaktadırlar. Çevresindeki çevre düzenlemeleri, şehirde zamanla yeni ve farklı sportif, kültürel ve eğlence mekânlarının açılması, farklı kültür ve

şehirlerden gelen çalışan ve öğrencilerin yöre halkıyla ilişkileri yörenin sosyo-kültürel olarak gelişimine önemli katkılar sağlamaktadır (Gültekin, Çelik, & Nas, 2008). Ayrıca, kütüphane, spor aktiviteleri, ve sosyal hizmetler yönünden de bünyesindeki öğretim elemanların yöredeki sivil işlerde aktif durumda ve belli bir gayret içinde olmaları toplumdaki sosyo-kültürel değişimde de önemli katkılar sağlamaktadır. Kilis 7 Aralık Üniversitesi'nde 2008 yılında 73 akademik personel bulunmaktayken, bu sayı aradan geçen 4 yıl içerisinde 3 katından fazla artarak 2012 yılında 244 kişiye ulaşmıştır (Tablo 2). 85 bin civarında nüfusa sahip bir şehirde 250'ye yakın akademisyenin bulunması ve Kilis şehri halkını sosyo-kültürel açıdan yönlendirici olması Kilis şehri için önemli bir avantajdır.

Üniversitelerde akademik personel dışında istihdam edilen diğer personelin bir kısmı o yörede ikamet eden insanlardan oluşmaktadır. Üniversiteler yaptığı harcamalar ve istihdam ettiği personel sayesinde de yöre ekonomisine önemli katkılar sağlamaktadır. Kilis 7 Aralık Üniversitesi'nde akademik personel dışında 2008 yılında 58 personel istihdam edilmekte iken, bu sayı 2009 yılında 144'e, 2010'da 197'ye, 2011'de 251'e yükselmiştir. 2012 yılı itibarıyla ise 295'e yükselerek 4 yıl içerisinde yaklaşık 6 kat artış göstermiştir (Tablo 3).

Tablo 3. Memur Sayılarının Yıllara Göre Dağılımı

	2008	2009	2010	2011	2012 Aralık
Kadrolu Memur Sayıları	29	96	131	164	183
Güvenlik Görevlisi Sayıları	13	16	24	34	45
Hizmet Alımı ile Çalışan Sayıları	16	32	42	53	67
Toplam	58	144	197	251	295

Kaynak: Kilis 7 Aralık Üniversitesi Personel Daire Başkanlığı'ndan alınan verilerden derlenmiştir.

Kilis 7 Aralık Üniversitesi'nde 2008 yılı itibarıyla 1177'si Meslek Yüksekokulları, 1615'i fakülte ve yüksekokullar, 129'u enstitüler olmak üzere 2921 öğrenci öğrenim görmektedir. 2009 yılında bu sayı 3832'ye, 2010 yılında 4484'e, 2011 yılında 5543 kişiye yükselmiştir. Güneydoğu Anadolu Bölgesi başta olmak üzere, Akdeniz ve İç Anadolu ve Doğu Anadolu bölgelerinden ilgi üzerine 2012-2013 eğitim öğretim yılında bu sayı 6550 öğrenciye ulaşmıştır (Tablo 4). Mühendislik ve İlahiyat fakülteleri yeni fakülteler olduklarından dolayı öğrenci kabulüne yeni başlamıştır. İleri yıllarda bu fakültelerde bölüm sayısının artırılması ve öğrenci alımına devam edilmesi halinde üniversite öğrenci sayısının birkaç yıl içerisinde 10.000'i rahatlıkla geçeceği tahmin edilmektedir.

Üniversitede ilk kez uluslararası öğrenci kabulüne 2010-2011 eğitim-öğretim yılında başlanılmıştır. Uluslararası öğrenciler, Malavi, Kırgızistan, Türkmenistan, Azerbaycan, Bulgaristan ve Suriye gibi çeşitli ülkelerden gelmektedir. 2012-2013 eğitim-öğretim yılında 140'a yakın yabancı öğrenci üniversitede öğrenim görmektedir. 2010-2011 akademik yılında 13'öğrenci ile yabancı uyruklu öğrenci kabulüne başlayan üniversite bu sayıyı 2011-2012 akademik yılında yaklaşık 6 kat artışla 77'e çıkarmıştır. 2012-2013 yılında ise 60 kişilik bir artışla üniversitede öğrenim gören öğrenci sayısı 137'ye ulaşmıştır (Tablo 5). İmkanlarını ve eğitim düzeyini geliştirme çabasında olan üniversite, yabancı öğrenci kabulüne önem vermektedir. Son iki yılda özellikle Suriye'deki iç karışıklıklar ve savaş ortamıyla birlikte Kilis ve çevresinde de mülteci kamplarının oluşturulması Suriye'li öğrenci sayısının artışına önemli katkı sağlamıştır.

Üniversitedeki Öğrenci ve Personelin Profili ve Şehre Sosyal ve Ekonomik Katkıları

Türkiye’de yükseköğretimde okumak isteyen öğrencilerde memleketlerine daha yakın şehirlerdeki üniversiteleri tercih etme eğilimi daha fazladır. Eğitim-öğretimin ara dönemlerinde daha sık memleketlerine gitme, gurbet özlemi çok yaşamama ve aileden uzun süreli ayrı kalmama gibi sebeplerle Kilis 7 Aralık Üniversitesindeki öğrencilerde de memleketlerine daha yakın olma eğilimi daha fazla olduğundan üniversitede okuyan öğrencilerin illere göre dağılımı incelendiğinde Kilis’e yakın illerden olduğu görülmektedir. Hatay, Gaziantep, Kahramanmaraş, Adana, Şanlıurfa ve Mardin illerinden gelen öğrenciler diğer illerin her birinden gelen öğrenci sayısı 41’in üzerindedir.

Tablo 4. Öğrenci Sayılarının Yıllara Göre Dağılımı

Meslek Yüksekokulları	2008	2009	2010	2011	2012
Meslek Yüksekokulu	1177	1495	1362	1404	1488
Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu	-	-	59	173	271
Ön Lisans Toplamı	1177	1495	1421	1577	1759
Fakülteler ve Yüksekokullar					
Fen Edebiyat Fakültesi	623	802	1014	1237	1450
Muallim Rıfat Eğitim Fakültesi	721	883	1200	1598	1521
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	61	220	451	686	909
Mühendislik Mimarlık Fakültesi	-	-	-	-	106
İlahiyat Fakültesi	-	-	-	-	305
Yusuf Şerefoğlu Sağlık Yüksekokulu	210	230	257	292	316
Lisans Toplamı	1615	2135	2922	3813	4607
Enstitüler					
Sosyal Bilimler Enstitüsü	57	102	64	80	92
Fen Bilimleri Enstitüsü	72	100	77	73	92
Yüksek Lisans Toplamı	129	202	141	153	184
GENEL TOPLAM	2921	3832	4484	5543	6550

Kaynak: Kilis 7 Aralık Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı verilerden derlenmiştir.

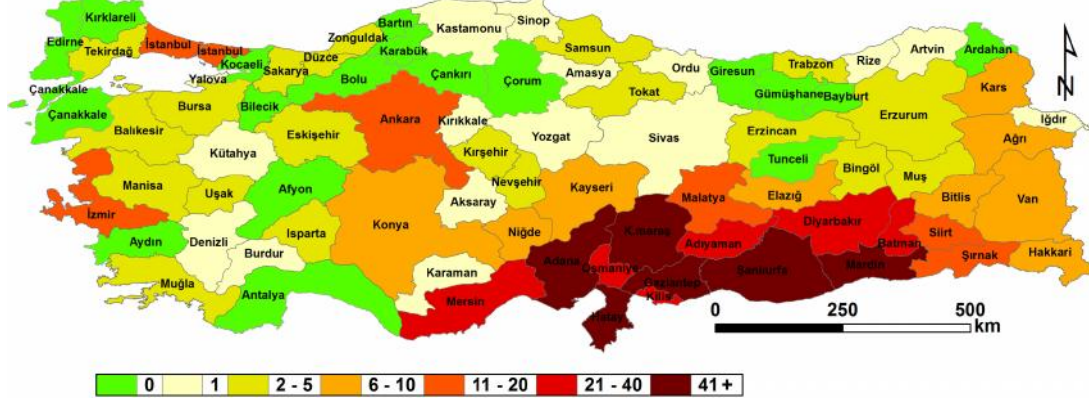
Tablo 5. Yıllara Göre Uluslararası Öğrenci Sayısı

	2010-2011 Akademik Yılı	2011-2012 Akademik Yılı	2012-2013 Akademik Yılı
Kız Öğrenci	2	13	18
Erkek Öğrenci	11	64	119
Toplam	13	77	137

Kaynak: Kilis 7 Aralık Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı verilerden derlenmiştir.

Gelen öğrenci sayısının 21-40 arasında olduğu iller ise bu illeri kuşatan ya da arasına kalan iller olup, Osmaniye, Kilis, Mersin, Adıyaman, Diyarbakır ve Batman illeridir. Dolayısıyla gelen öğrenci sayısının 21 ve üzerinde olduğu iller birlikte incelemek olursa

Kilis 7 Aralık Üniversitesi öğrencilerinin genellikle Güneydoğu Anadolu Bölgesi ile Akdeniz Bölgesi'nin doğu kesiminden olduğu görülmektedir. Malatya, Siirt Şırnak ve Türkiye'nin en büyük üç şehrinin bulunduğu İstanbul, Ankara ve İzmir illerinden gelen öğrenciler ise her bir il için 11-20 kişi arasındadır. İstanbul, Ankara ve İzmir illeri Kilis iline dolayısıyla Kilis 7 Aralık Üniversitesi'ne Malatya, Siirt ve Şırnak illeri kadar yakın olmamasına rağmen bu illerle yaklaşık aynı miktarda öğrenci gelmektedir. Bunun sebebi, bu illerin mevcut nüfusunun fazla olması sebebiyle üniversitelerin bulunduğu diğer illere öğrenci gönderme potansiyelinin yüksek olmasıdır. 2 ile 10 öğrenci arasında öğrenci gönderen illerin ise genellikle İç Anadolu ve Doğu Anadolu Bölgesi'nden olduğu görülmektedir. Yapılan anket sonuçlarına göre adı geçen iller dışındaki diğer illerden ise ya 1 öğrenci gelmiş ya da hiç gelmemiştir.

Şekil 1. Kilis 7 Aralık Üniversitesi öğrencilerinin geldikleri illere göre dağılımı.

Üniversiteler kuruldukları çevrede ekonomik kalkınmayı teşvik etmektedir. Yapılan harcamalar, bünyesindeki personel, çeşitli sektörlerle sağladıkları olumlu etkiler nedeniyle yerel ekonominin canlanmasında yerel ekonomiye doğrudan, dolaylı ve uyarılmış olarak üç farklı etki yapmaktadırlar. Çalışan akademik ve idari personel, bu personele ödenen maaşlar, personel ve öğrencilerin yaptıkları harcamalar, üniversitenin satın aldığı mal ve hizmet, yerel ekonomi üzerinde istihdam ve gelir katkısı bu etkilerden birkaçıdır (Atik, 1999).

Kilis 7 Aralık Üniversitesi 2012-2013 akademik yılı itibarıyla 539 akademik ve idari personel ile 6550 öğrenciye sahiptir. Üniversitenin Kilis şehrine ekonomik katkısını ortaya koymak için personel ve öğrencilere yapılan anketlerde personel genelinde kişi başı aylık ortalama net gelir 2213 TL, kişi başı aylık ortalama net harcama ise 1625 TL olarak tespit edilmiştir. Kilis 7 Aralık Üniversitesi'nde çalışan personelinin Kilis şehrine ekonomik katkısı ise aylık ortalama 900 bin TL civarındadır. Ankette benzer uygulama öğrenciler için de yapılmıştır. Buna göre üniversitede öğrenim gören her bir öğrencinin aylık ortalama eline geçen para miktarı 393 TL, gideri ise 425 TL olarak belirlenmiştir. Üniversite genelinde bulunan 6550 öğrencinin şehrin ekonomisine katkısı ise 2.787.680 TL'dir. Kilis şehrinde öğrenci ve personelin şehrin ekonomik hayatına aylık 4 milyon TL civarında sıcak para aktardığını söyleyebiliriz.

Bunun yanında Kilis 7 Aralık Üniversitesi'nin devam eden inşaatları, eğitim amacıyla kullanılan kırtasiye malzemeleri, üniversitedeki bakım onarım işleri, laboratuvar malzemeleri vb. alım satım işlemlerinin büyük kısmı Kilis şehrinde karşılanmaktadır. Bu harcamalar da personel ve öğrenci giderlerine eklendiğinde Kilis 7 Aralık Üniversitesi'nin şehre olan ekonomik katkısının çok daha yüksek olacağı muhakkaktır.

Üniversiteler yüzlerce akademik ve idari personel, binlerce öğrencinin talebi doğrultusunda konut, yurt, altyapı, sosyo-kültürel alanlar, ticari işyeri gibi ihtiyaçların artmasına bağlı olarak şehirde bu alanların artırılmasında ve özellikle üniversite çevresinde bu alanların yoğunluk

kazanmasında önemli bir etkiye de sahiptir. Kilis 7 Aralık Üniversitesi çevresi başta olmak üzere Kilis şehrinde de bu alanlarda artış görülmektedir. Üniversite çevresinde 2007 yılından önce boş olan arazilerde, 2007 yılından itibaren öğrencilere yönelik özel yurtlar, stüdyo daireler yoğunlukta olmak üzere konut alanları, kafeterya, kırtasiye, facefood, hipermarket gibi ticari işyerleri sayısı çok hızlı bir şekilde artmaya devam etmektedir. Üniversitelerin kurulduğu küçük çaplı şehirlerde konut ve yurt gibi barınma alanları her ne kadar hızlı bir artış gösterse de Kars şehri örneğinde olduğu gibi (Torun, Öztürk, & Gelibolu, 2009) arzın talebi karşılayamaması kira fiyatlarının oldukça yükselmesine neden olmaktadır. Şehirde kira fiyatları da 2007 yılına göre en az 3 katı artış göstermiştir. Örneğin Beşyüzevler mevkiinde 2009 yılında 150 TL olan ev kiralari günümüzde 450 TL'den daha fazladır. Dolayısıyla bu durum şehirde gerek kiracı olarak oturan yöre halkı gerekse üniversite personeli ve öğrencileri tarafından olumlu algılanmamaktadır. Konutların kira artışlarında Suriye'deki savaş ortamı nedeniyle Suriye'den gelen mültecilere konut kiralanması da etkili olmasına rağmen asıl neden üniversite personeli ve öğrencilerini konut talepleridir. Bu nedenle günümüzde Kilis şehrinde konut sorunu önemli bir problem haline gelmiştir.

Tablo 6. Kilis 7 Aralık Üniversitesi'nde çalışan personel ve öğrenim gören öğrencilerin sayı, aylık kişi başına ve toplam gelir-giderleri.

	Personel	Öğrenci
sayı (kişi)	539	6550
kişi başı aylık net gelir (tl)	2213,2	393,4
aylık toplam gelir (tl)	1192914,8	2576770
kişi başı aylık net gider (tl)	1625,3	425,6
aylık toplam gider (tl)	876036,7	2787680

Kaynak: Yapılan anket sonuçlarından.

Üniversite öğrencilerinin yaşamlarını sürdürmek ve eğitimlerini devam ettirmek için yaptıkları harcamaların dışında; öğrenci ailelerinin kayıt, dönem içi ve mezuniyet dönemlerinde yaptıkları ziyaretler, lisansüstü eğitim, üniversite tarafından düzenlenen bilimsel sempozyum, panel, kongre, ve çeşitli diğer etkinlikler için yapılan harcamalarla yöre ekonomisine önemli katkılar sağlamaktadır (Çakır, 13-16 Ekim 2011). Diğer üniversitelerde olduğu gibi Kilis 7 Aralık Üniversitesi'nin de yöre ekonomisine katkısı ölçülebilenlerden daha fazladır.

Kilis şehrinde özellikle üniversitenin kurulmasına bağlı olarak 2007 yılı öncesinde 546 işyeri bulunmakta iken, üniversitenin kurulmasıyla bu sayı hızlı bir şekilde artarak 2012 yılında 1192'ye çıkmıştır. Aynı şekilde 2007 yılı öncesinde bu işyerlerinde çalışan sayısı 4043 kişi iken, 2012 yılında 10.075 kişiye ulaşmıştır.

Tablo 7: Kilis şehrine kayıtlı işyeri sayıları ve sigortalı çalışan sayıları

	İşyeri sayısı	Sigortalı çalışan sayısı
2007 yılı öncesi	546	4043
2007-2012'nin Ekim ayı arasındaki yaklaşık 5 yıllık dönem	1192	10075

Kaynak: Kilis Ticaret ve Sanayi Müdürlüğü verilerinden derlenmiştir.

Kilis şehrinde üniversitenin etkisiyle son birkaç yılda çok hızlı bir şekilde artan yapılaşma sebebiyle üniversite çevresinin de içerisinde yer aldığı alanlar önemli fiziksel değişimlere uğramıştır. 2007 yılında üniversite ve Kilis şehri merkezi arasındaki alanda yoğun olarak zeytinlikler bulunmaktaydı. Fakat üniversitenin hızla büyümeye başlamasıyla bu alanların büyük kısmı yerini yeni yapılara bırakmıştır (Foto 1-4). Pansiyonlar ve öğrenci yurtlarının yoğun olduğu bu alanlarda yeme-içme, dinlenme ve kırtasiye ihtiyaçlarına yönelik iş yerleri fazlalıktır. 3-4 km²'lik bu alanda 7 tane özel yurt, 3 tane de devlet yurdu bulunmaktadır. Bu durumda bile bu alan dahilinde yaklaşık 4 bin kişi yaşamaktadır. Bu alan dahilinde yaptığımız anketlerde 5 tane 10 ve üzeri işçi çalıştıran alışveriş merkezi ve market ile 4 tane 5 ve üzeri işçi çalıştıran yemek salonu, 8 tane 10 ve üzeri işçi çalıştıran kafeterya ile 2 tane 4 ve üzeri işçi çalıştıran kırtasiye, 3 tane 7 ve üzeri işçi çalıştıran pastane 2008 yılından sonra Kilis 7 Aralık Üniversitesi'nin yakın çevresindeki alanda faaliyete girmiştir. 1 tane de 5 taksilik yeni taksi durağı açılmıştır.

Fotoğraf 1. Kilis 7 Aralık Üniversitesi'nin yakın çevresinden (batı kısmı) bir görünüm (2008 yılı).

Kilis 7 Aralık Üniversitesinin ekonomik katkıları yanında şehre sosyal ve kültürel anlamda da büyük katkılar sağlamaktadır. Her yıl 100'den fazla seminer, panel, şiir ve müzik dinletisi, tiyatro gösterisi ve bahar şenlikleri ile şehrin sosyal ve kültürel gelişimine büyük katkı sağlamaktadır. Öyle ki Kilis gibi genel olarak reel iş alanlarının az olduğu şehirde üniversite önemli bir itici güç konumuna gelmiştir. Çünkü özellikle gayri meşru yollarla sınır ticaretinin yoğun olduğu şehirde çalışma kültürü önemli ölçüde kaybolmuştur. Dolayısıyla üniversitenin buraya açılması ile şehir ekonomisinde canlılık meydana gelmiş ve küçük ölçekli işletmelerin sayısı gün geçtikçe artmaya başlamıştır. Özellikle inşaat sektörü hız kazanmış, ticari hareketlilik önemli ölçüde artmıştır. Bu durum illegal yollarla yapılan ticari faaliyetleri de önemli ölçüde azaltmıştır. Nitekim SGK'dan aldığımız verilere göre son 5 yılda sigortalı işyeri sayısı 2 katından biraz fazla, sigortalı çalışan sayısı ise yaklaşık 2,5 katı artmıştır.

Fotoğraf 2. Kilis 7 Aralık Üniversitesi'nin yakın çevresinden (batı kısmı) bir görünüm (2013 yılı).

Fotoğraf 3. Kilis 7 Aralık Üniversitesi'nin yakın çevresinden (doğu kısmı) bir görünüm (2008 yılı).

Bunun yanında Kilis'te üniversitenin kurulması ile şehrin altyapı sorunlarında ve yenileme çalışmalarında da nispeten bir gelişme gözlenmiştir. Özellikle eski binaların bir kısmı yıkılıp yerine yeni modern binalar yapılırken, birçoğu da tadilattan geçmektedir. Bu durum şehrin peyzajında olumlu bir imaj yaratmaktadır. Bu olumlu gelişmelere karşılık şehirdeki hızlı yapılaşmanın kontrollü yapılmaması sebebiyle şehrin güneyinde bulunan önemli tarım sahaları

yerleşmeye açılmıştır. Kilis'teki birinci sınıf tarım arazilerinin bulunduğu bu alan yakın zamanda yapılaşma nedeniyle yok olacaktır.

Bunun yanında Şekil 1'de görüldüğü gibi Türkiye'nin farklı bölgelerinden öğrenciler de şehre gelmektedir. Bu durum şehirde kültürel alışverişi de hızlandırmış ve şehrin geçmişte sahip olduğu sosyolojik yapıyı da önemli ölçüde değişime uğratmıştır. Örneğin 2008 Aleaddin Yavaşca Kültür Merkezi'nde ilk yıllarda çok daha az tiyatro gösterisi yapılırken, günümüzde yılda 10 oyundan daha fazla oyun oynanır hale gelmiştir. Bu durum üniversite öğrencilerinin şehrin sosyal ve kültürel gelişimine katkısı şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca Kilis 7 Aralık Üniversitesi her yıl farklı sayılarda ve Kilis şehri ile ilgili farklı SODES (Sosyal Destek Programı) projelerini de hayata geçirmektedir. Bunların tümü üniversitenin Kilis şehrinin sosyal ve kültürel gelişimine önemli katkılardır.

Fotoğraf 4. Kilis 7 Aralık Üniversitesi'nin yakın çevresinden (doğu kısmı) bir görünüm (2013 yılı).

Sonuç

Kilis 7 Aralık Üniversitesi'nin Kilis'te kurulması ile şehirde sıcak para akışı artmış ve buna bağlı olarak ticari hayata canlılık gelmiştir. Özellikle güneyden Suriye ile sınırlandırılmış ve Gaziantep gibi büyük bir şehrin etkisi altında kalmış bulunan Kilis şehri üniversitenin kurulmasıyla bir nebze yeni bir ticaret kapısına kavuşmuştur. Gerçekten de sınırlı sulama ve tarım sahaları ile tarımsal üretimi düşük, ticari alanı dar, sanayisi gelişmemiş ve reel yatırımları bulunamayan Kilis şehri önemli bir çıkmazda bulunmaktaydı. Bu çıkmaz durum şehrin sosyal, kültürel ve ekonomik yapısını da önemli ölçüde belirlemiştir. Dolayısıyla genelde illegal yollarla yapılan sınır ticareti ve içe kapalı bir toplum yapısı gelişmiştir. Şehirde üniversitenin kurulması ile ticari hacmin birden artmaya başlaması hem yeni geçim alanlarının ortaya çıkmasını sağlamış hem de şehre gelen farklı bireyler ile ilişkilerin kurulması sayesinde kapalı toplumsal yapı da çözülmeye başlamıştır. Şehirde yeni ve lüks konut alanları ortaya çıkmış, şehir peyzajında belli ölçüde değişimler yaşanmış, yeni ve daha hijyen ticaret alanları sayesinde şehir eskimiş örüntüsünden bir nebze olsun kurtulmuş olmakla birlikte bu yönde çalışmalar devam etmektedir.

Kaynakça

- Atik, H. (1999). Üniversitelerin yerel ekonomiye katkıları: teori ve Erciyes üniversitesi üzerine bir uygulama. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi* (15), 99-109.
- Çakır, M. A. (13-16 Ekim 2011). Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nde öğrenim gören öğrencilerin sosyo-ekonomik özelliklerinin Samsun iline katkısı. *Samsun Semyozyumu*, (s. 1-8). Samsun.
- Gültekin, N., Çelik, A., & Nas, Z. (2008). Üniversitelerin kuruldukları kente katkıları. *Eletronik Sosyal Bilimler Dergisi* (24), 264-269.
- Günay, D., & Günay, A. (2011). 1933'den Günümüze Türk Yükseköğretiminde Niceliksel Gelişmeler. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1 (1), 1-22.
- Işık, Ş. (2009). Türkiye'de Eğitim Amaçlı Göçler. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 7 (1), 27-37.
- Işık, Ş. (2008). Türkiye'de Üniversitelerin Kentleşme Üzerine Etkileri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10 (3), 159-181.
- Özyaba, M. (1999, Aralık 3-4). *Kentsel Gelişmede Üniversitenin Rolü: Uludağ Üniversitesi ve Bursa*. www.kentli.org/makale/bursa.htm. adresinden alınmıştır
- Torun, İ., Öztürk, S., & Gelibolu, L. (2009). Yöre halkının üniversiteye bakışı ve beklentileri: Kars Kafkas Üniversitesi örneği. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* (21), 169-189. www.kilis.edu.tr (Erişim Tarihi 10.04.2013)